

Betænkning og indstilling
fra ombudsmandsudvalget
angående
instruks for folketingets ombudsmand.

(Afgivet af udvalget den 7. marts 1956).

Ifølge lov nr. 203 af 11. juni 1954 om folketingets ombudsmand § 3 fastsætter folketinget almindelige bestemmelser for ombudsmandens virksomhed, og efter folketingets forretningsorden § 7, stk. 1, nr. 6, sker dette efter indstilling fra ombudsmandsudvalget.

Da ombudsmandsinstitutionen den 1. april 1955 påbegyndte sin virksomhed, forelå der et oprindeligt af justitsministeriet udarbejdet, senere under udvalgsforhandlinger noget ændret udkast til instruks for folketingets ombudsmand. Dette udkast blev ved beslutning af ombudsmandsudvalget sat i kraft som gældende, indtil den endelige instruks er vedtaget af folketinget.

Under fortsatte forhandlinger om sagen, hvori ombudsmanden deltog, underkastedes udkastet en omarbejdning af såvel reel som formel karakter. Det lykkedes derved at nå frem til en affattelse, som alle udvalgets medlemmer har kunnet tiltræde, efter at der var taget hensyn til forskellige bemærkninger, som justitsministeren og — for så vidt angår § 4, stk. 2 — formanden for det af folketinget i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, nedsatte tilsyn med behandlingen af frihedsberøvede udenfor strafferetsplejen havde haft lejlighed til at fremføre.

Udvalget indstiller herefter omstående forslag til instruks for folketingets ombudsmand til *vedtagelse*.

Forslag til instruks for folketingets ombudsmand.

I medfør af § 3 i lov nr. 203 af 11. juni 1954 fastsættes herved følgende instruks for folketingets ombudsmand:

§ 1.

Det påhviler folketingets ombudsmand på folketingets vegne at have indseende med statens civile og militære forvaltning.

§ 2.

Stk. 1. Ombudsmandens virksomhed omfatter ministrene, statens tjenestemænd og alle andre personer, som virker i statens tjeneste, jfr. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Dommernes embedsførelse falder i det hele udenfor ombudsmandens virksomhed. Dommerfuldmægtigene henhører derimod under ombudsmandens virksomhed i det omfang, klager over deres embedsvirksomhed ikke kan indbringes for den særlige klageret.

Stk. 3. Folkekirkens tjenestemænd henhører under ombudsmandens virksomhed, bortset fra spørgsmål, der direkte eller indirekte vedrører kirkens lære eller forkyndelse.

§ 3.

Stk. 1. Det påhviler ombudsmanden at være opmærksom på, om nogen, der omfattes af hans virksomhed, i tjenesten følger ulovlige formål, træffer vilkårlige eller urimelige afgørelser eller på anden måde gør sig skyldig i fejl eller forsømmelighed ved udførelsen af tjenesten.

Stk. 2. Ombudsmanden er berettiget til efter anmodning eller af egen drift at undersøge enhver civil og militær virksomhed, der udføres i statens tjeneste, og som henhører under hans embedsområde.

Stk. 3. Ombudsmanden er berettiget til at inspicere ethvert tjenestested under staten og har med tilsvarende begrænsning som omhandlet i retsplejelovens § 749, stk. 1, adgang til samtlige lokaler.

Stk. 4. Enhver, der virker i statens tjeneste, er forpligtet til at meddele ombudsmanden de oplysninger og til at fremlægge de dokumenter og protokoller, som han i sit hvervs medfør forlanger.

Stk. 5. Ombudsmandens krav på oplysninger i medfør af stk. 4 er undergivet de begrænsninger, der følger af § 2, stk. 2 og 3, samt begrænsninger svarende til, hvad der er fastsat i retsplejelovens § 169, stk. 1 og 3, § 170, stk. 1, hovedreglen i § 170, stk. 4, og § 749.

§ 4.

Stk. 1. Enhver, der er berøvet sin personlige frihed, har ret til i lukket skrivelse at rette henvendelse til ombudsmanden.

Stk. 2. Klager over behandlingen af personer, der er berøvet deres personlige frihed udenfor strafferetsplejen, skal henvises til det af folketinget i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, nedsatte tilsyn, der kan overdrage ombudsmanden at medvirke ved behandlingen af sådanne klager, for så vidt der er rettet mod nogen, der virker i statens tjeneste.

§ 5.

Stk. 1. Enhver kan indgive klage direkte til ombudsmanden over personer og forhold, der henhører under hans virksomhed. Klagen bør så vidt muligt være affattet skriftligt og være bilagt klagerens bevisligheder.

Stk. 2. Klagerens navn og bopæl skal fremgå af klagen, der må indgives senest 1 år efter, at det påklagede forhold er begået.

§ 6.

Vedrører en klage personer eller forhold, der ikke omfattes af ombudsmandens virksomhed, eller er klagen for sent indgivet, underretter ombudsmanden klageren om, at han ikke kan foretage noget i anledning af klagen. Ombudsmanden kan dog oversende en sådan klage til rette myndighed samt give klageren rimelig vejledning.

Bet. og indstilling ang. instruks for folketingets ombudsmand.

§ 7.

Stk. 1. Finder ombudsmanden, at en klage, der henhører under hans virksomhed, er grundløs, eller at det påklagede forhold er af ganske uvæsentlig betydning, meddeler han snarest klageren, at han ikke finder grundlag for at foretage noget i sagen.

Stk. 2. I tilfælde, hvor der med hensyn til et påklaget forhold er adgang til at klage til en særlig myndighed, bør ombudsmanden foranledige, at sagen forelægges for denne myndighed, før han foretager sig videre.

Stk. 3. Finder ombudsmanden, at prøvelsen af et påklaget forhold henhører under domstolene, kan han vejlede klageren med henblik på denne mulighed. I tilfælde, hvor klageren agter at anlægge sag mod en statsmyndighed eller mod nogen, der virker eller har virket i statens tjeneste, i anledning af påståede fejl eller forsømmelser i tjenesten, kan ombudsmanden under iagttagelse af betingelserne i retsplejelovens kap. 31 henstille, at der meddeles klageren fri proces.

§ 8.

Stk. 1. Såfremt ombudsmanden finder at burde fremme en klage, skal denne, eventuelt gennem vedkommende styrelse, snarest muligt forelægges den, hvem klagen angår, til udtalelse, medmindre aldeles afgørende hensyn til sagens opklaring taler derimod.

Stk. 2. Ombudsmanden kan afkræve såvel den, mod hvem klagen rettes, som vedkommende foresatte skriftlige erklæringer samt oplysninger iøvrigt under iagttagelse af reglerne i § 3, stk. 5.

Stk. 3. Ombudsmanden kan indkalde personer til for retten at afgive vidnesbyrd om forhold, som er af betydning for hans undersøgelse. Retsplejelovens regler om efterforskningsforhør, jfr. retsplejelovens kap. 74, finder herved anvendelse. Retsmøderne er ikke offentlige. Ombudsmanden kan give møde under forhørene eller møde ved andre. Den person, som en klage angår, er berettiget til at møde med bisidder, hvorom han må gøres bekendt ved indvarslingen til det første retsmøde. Indvarslingen skal ske med passende frist. Justitsministeriet giver regler for, hvem der kan optræde som bisidder.

Stk. 4. De for tjenestemænd til enhver tid gældende regler om afholdelse af udgifter til bisidder m. v. ved disciplinær forfølgning finder tilsvarende anvendelse.

20 Udvalgenes betænkninger m. m.

§ 9.

Stk. 1. Såfremt ombudsmanden har tilkendegivet, at han ønsker at fremme en klage mod en tjenestemand, kan den pågældende til enhver tid forlange, at sagen overgår til disciplinær undersøgelse efter de i tjenestemandslovens § 17, jfr. § 18, fastsatte bestemmelser. Ombudsmanden indstiller herefter sin undersøgelse og oversender sagen, med oplysning om det passerede og bilagt de tilvejebragte oplysninger til vedkommende styrelse.

Stk. 2. Det samme gælder, hvis vedkommende styrelse foranlediger disciplinær undersøgelse, eller hvis der i sagen indledes politiundersøgelse for strafbart forhold.

Stk. 3. Ombudsmanden er i de i stk. 1 og 2 nævnte tilfælde berettiget til at forlange udskrift af afholdte tjenestemandshør samt genpartier af politirapporter og retsbogsudskrifter forelagt straks og at begære underretning om resultatet af de foretagne undersøgelser.

§ 10.

Stk. 1. Såfremt ombudsmanden efter foretagen undersøgelse finder, at en minister eller en tidligere minister bør drages civilretligt eller strafferetligt til ansvar for sin embedsførelse, afgiver han indstilling herom til folketingets ombudsmandsudvalg.

Stk. 2. Hvor ombudsmanden skønner, at andre, der henhører under hans virksomhed, har begået forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv (straffelovens kap. 16), kan han pålægge anklagemyndigheden at indlede forundersøgelse og rejse tiltale ved de almindelige domstole.

Stk. 3. Foreligger der tjenstlige forseelser af en sådan karakter, at ombudsmanden finder, at der er grundlag for disciplinær forfølgning, kan han pålægge vedkommende styrelse at indlede disciplinær undersøgelse.

Stk. 4. Ombudsmanden kan, selvom et påklaget forhold ikke giver anledning til påtale, altid fremsætte sin opfattelse af sagen overfor den, hvem klagen angår.

§ 11.

Stk. 1. Ombudsmanden skal gøre folketingets ombudsmandsudvalg og vedkommende minister bekendt med tilfælde, hvor der efter hans skøn foreligger mangler ved gældende love og administrative bestem-

melser, og kan samtidig foreslå foranstaltninger, som han finder nyttige til fremme af retssikkerheden eller til forbedring af statsadministrationen.

Stk. 2. Ombudsmanden kan anmode ombudsmandsudvalget om at fremsende de af ham til udvalget afgivne meddelelser til folketinget.

§ 12.

Såfremt ombudsmandens undersøgelser af en sag viser, at nogen, der henhører under hans virksomhed, har begået fejl eller forømmelser af større betydning, skal han give meddelelse om sagen til folketingets ombudsmandsudvalg og til vedkommende minister.

§ 13.

Stk. 1. Inden udgangen af hvert års september måned afgiver ombudsmanden en beretning til folketinget om sin virksomhed i det foregående kalenderår. Beretningen trykkes og offentliggøres. I beretningen fremdrager han bl. a. afgørelser vedrørende enkeltsager, der måtte være af mere almindelig interesse, ligesom han omtaler de i §§ 11 og 12 nævnte sager, hvorom meddelelse er givet til folketingets ombudsmandsudvalg og vedkommende ministre.

Stk. 2. Såfremt der i en sag, der fremdrages i beretningen, eller hvorom meddelelse gives til folketingets ombudsmandsudvalg eller en minister, indeholdes kritik af nogen person eller styrelsesgren, skal der i beretningen eller meddelelsen gives oplysning om, hvad vedkommende har anført til sit forsvar.

Stk. 3. Såfremt ombudsmanden i beretningen omtaler tilfælde, hvor han har fundet klagen grundløs, må den, hvem klagen angår, ikke nævnes med angivelse af navn eller bopæl, medmindre han har fremsat ønske derom.

§ 14.

Ombudsmanden antager og afskediger selv sine medhjælpere, hvis antal, lønning og pension fastsættes på samme måde som i folketingets forretningsorden bestemt for folketingets tjenestemænd m. fl.

§ 15.

Stk. 1. Ombudsmanden har tavshedspligt med hensyn til de forhold, som han bliver bekendt med under udøvelsen af sin virksomhed, såfremt hemmelighedelse ifølge sagens natur er påkrævet. Den samme forpligtelse påhviler det af ombudsmanden ansatte personale.

Stk. 2. Tavshedspligten består også efter fratrædelse.

§ 16.

Stk. 1. Ombudsmanden må ikke være medlem af folketinget.

Stk. 2. Ombudsmanden må ikke uden samtykke af folketingets ombudsmandsudvalg have hverv i offentlige eller private virksomheder, foretagender eller institutioner.

Stk. 3. Med de i denne instruks fastsatte begrænsninger er ombudsmanden i udførelsen af sit hverv uafhængig af folketinget.

Bemærkninger til enkelte af forslagens bestemmelser.

Til § 2.

Bestemmelsen i *stk. 2*, 1. pkt., omfatter også konstituerede dommere, hvorved bemærkes, at det efter en af den særlige klageret i september 1953 afsagt kendelse må antages, at klageretten vil tage konstituerede dommers forhold i retten under påkendelse.

Hvad angår faste eller konstituerede dommers optræden udenfor retten, er efter de gældende lovbestemmelser klageretten ikke beføjet til at påkende klager. Efter henstilling fra det folketingsudvalg, der i 1953—54 behandlede forslag til lov om folketingets ombudsmand (jfr. udvalgets betænkning af 12. maj 1954), har justitsministeriet imidlertid taget under overvejelse at stille forslag om udvidelse af klagerettens beføjelse, så at den kan påkende enhver klage over en dommers embedsvirksomhed og over dommerfuldmægtiges virksomhed i det omfang, klage ikke kan indgives til ombudsmanden.

Efter gældende ret må det antages, at klageretten ikke kan tage dommerfuldmægtiges judicielle virksomhed, der er udøvet uden konstitution som dommer, under påkendelse og ej heller kan tage dommerfuldmægtiges administrative virksomhed eller dommerfuldmægtiges optræden udenfor retten under påkendelse. Den i *stk. 2*, 2. punktum, foreslåede bestemmelse om ombudsmandens kompetence vedrørende dommerfuldmægtige vil imidlertid kunne anvendes, hvadenten der tillægges klageretten større eller mindre kompetence med hensyn til dommerfuldmægtige.

Til § 3.

Den i *stk. 3* nævnte bestemmelse i retsplejelovens § 749, *stk. 1*, har følgende ordlyd:

„Embedsakter, som indeholder oplysninger, der skønnes at være af betydning for sagen, kan retten eller påtalemyndigheden kræve meddelt, medmindre hemmeligholdelse findes nødvendig i statens interesse, hvorom afgørelse træffes af vedkommende minister. Meddelelsen kan ske i bekræftet genpart; dog er retten beføjet til at kræve fremlæggelse af originalen.“

Stk. 5, der svarer til ombudsmandslovens § 7, *stk. 2*, tilsigter en begrænsning af ombudsmandens ret til at kræve vidnedsbyrd og fremlæggelse af dokumenter m. v., for så vidt angår præster, forsvarere i straffesager, sagførere i borgerlige sager, tjenestemænd og andre udøvere af offentlige hverv, der har tavshedspligt angående de pågældende forhold, vidner i borgerlige sager m. fl.

Til § 4.

Bestemmelsen i *stk. 2* er udformet i samråd med det af folketinget i henhold til grundlovens § 71, *stk. 7*, nedsatte tilsyn. Det har under de førte forhandlinger været forudsat, at tilsynet og ombudsmanden fortsætter et allerede indledet samarbejde vedrørende behandlingen af klager fra personer, som er berøvet deres frihed udenfor strafferetsplejen.

Til § 7.

Med hensyn til bestemmelsen i *stk. 2* bemærkes, at der ved lov nr. 200 af 11. juni 1954 om klageadgang for menige af det militære personel er åbnet adgang til at indbringe klager for forsvarsministerens klageudvalg. Ifølge lovens § 12 skal udvalget efter foretagten undersøgelse afgive indstilling til forsvarsministeren, der træffer afgørelse vedrørende klagen. Uanset disse bestemmelser vil ifølge ombudsmandslovens

§ 6, jfr. forslaget til instruks § 5, stk. 1, de værnepligtige kunne indgive klage direkte til ombudsmanden. Man har imidlertid fundet det rimeligt at fastslå, at ombudsmanden bør foranledige, at en klage af den nævnte art forelægges forsvarsministerens klageudvalg, før han foretager sig videre.

I *stk. 3* foreslås, at ombudsmanden i nærmere angivne tilfælde skal kunne hen-

stille, at der meddeles en klager fri proces. Bestemmelsen er ny, men har støtte i bemærkningerne til forfatningskommissionens forslag til ombudsmandslov. Der udtales heri vedrørende forslaget § 9: „Der vil intet være til hinder for, at ombudsmanden yder den forurettede en vis vejledning med hensyn til indgivelse af klage eller anlæg af retssag, ligesom han vil kunne gøre indstilling om meddelelse af fri proces.“

Vagn Bro.	Marius Buhl.	Bertel Dahlgaard.	Erik Eriksen.	Holger Eriksen.
Poul Hansen (Kalundborg).	Heick.	Halfdan Hendriksen.	Per Hækkerup.	
Frode Jakobsen.	Arnth Jensen, næstformand.	Evald Kristensen.	K. Axel Nielsen.	
Gustav Pedersen, formand og ordfører.	Rasting.	Edel Saunte.	Poul Sørensen.	
